

Summary

Ez a számunk egy ívvel hosszabb terjedelmű, mint a megszokott. Nem azért, mert olyan jól áll a *Múlt és Jövő* szénája, s még csak azért sem, mert a szerzők elárasztottak a kéziratokkal. Éppen ellenkezőleg: a 30. évfordulónkon túllendülni és a negyedik X.-be lépni igen sok szellemi és egzisztenciális kérdést vet fel. Mintha minden számunk az utolsó lenne!

Vajon elsodor-e bennünket a jelenlegi, a 2018-as magyar országgyűlési választások eredményét a kultúrában is érvényesíteni kívánó Kulturkampf? (Amelyben a szerkesztő – ezt nem kerülhette el saját integritása védelmében – markánsan kinyilvánította a véleményét. Nem különben a sorozás ügyében – e hasábkon is.) S itt bevallhatjuk: az e számunkban is folytatódó nekrológok sorozatát nem látszik pótolni egy új szellemi nemzedék. S ha egyszer mégis, lesz-e időnk bevárni őket?

Mindezeket a kételyeket, szorongásokat már a folytatás akarása okán is illik bevallani – hogy erőinket a 40. évforduló célszalagja átszakítása érdekében koncentrálhassuk.

Ebben a számunkban, egy a magyar szellemi életben jelentős személyiség szociológiai, pszichológiai mélyvilágával ismerkedhetünk meg. Vajda Júlia a magyar holokauszt-túlélőkkel készített interjúiról nevezetes – amelyeket különleges pszichológiai módszerekkel készít. Ezúttal meghatározta írásai hatását, mert öninterjút is készített, valamint apjával – Vajda Mihály filozófussal – a holokauszttraumát a középpontba állítva. Ez a revelációs írás – „Háttértörténetek” – egyúttal ritka szögből világítja meg a magyar értelmiség egy meghatározó részének mélyvilágát. Ehhez az íráshoz kapcsolódik Vajda Mihály esszéje, az „Esetleges feljegyzések, melyek jól illenek Stefan Zweig tapasztalataihoz”, valamint Vajda második (német) feleségének, Barbara Smitmans-Vajdának az írása, „Remény, utópia, vagy rezignáció és elkeseredés” –, aki először publikál lapunkban.

Az már csak játék a nevekkkel, hogy Vajda Lajosról is közlünk egy tanulmányt – a most nyílt szentendrei gyűjteményes kiállítása alkalmából. (Véri Dániel Vajda Lajos zsidóságát elemzi.) Konrád Miklós tanulmánya – „A magyar zsidóság aranykorának árnyoldala” – megkapargatja a hamis igazságot, hogy a kiegyezés utáni években a magyar zsidóság sorsa gondtalan („aranykor”) lett volna. Kőbányai János publicisztikája a sok vitát kiváltott Sargentini-jelentés zsidóságra vonatkozó passzusait elemzi – és meglepő következtetésekre jut. Száz éve született Mándy Stefánia költőnő, akiről egy szép emlékestet szervezett a Petőfi Irodalmi Múzeumban fia, Tabor Ádám. Az itt elhangzó versekkel és Faragó Borbála erre az alkalomra írt esszéjével emlékezünk meg a költőnőről. Az első világháború végi szibériai fogságban töltött időről két magyar hadifogoly emlékezését közöljük, amelyek egyikét sem magyarul írtak: Avigdor Hameiri héberül, Soros Tivadar eszperantó nyelven. A nyelváltással más nézőpontot is elfoglaltak, s revelációs oldalát mutatják a történelemtudomány által nem feltárt helyzetnek, amikor közel félmillió magyar férfi élt a forradalomba és polgárháborúba sodródott Oroszországban. Lengyel Andrea műcsarnoki kiállítása alkalmából Kozma Lajos sokoldalú művészi munkáját tekintette át. A *Múlt és Jövő* szerkesztője szomorú kötelességének tett eleget, amikor a lap egyik szerzőjét és egyik barátját búcsúztatja, Berkovits Györgyöt és Székhelyi Józsefet, akik személyes barátai voltak. Hidvégi Máté Schöner Alfréd rabbit köszönti hetvenéves születésnapja alkalmából. Ez a szám – sajnos ez ritka – erős prózában. Leo Perutz cseh(német) író Tatár Sándor fordította és ajánlotta figyelmünkbe. Haklik Norbert regényrészlettel, Nógrádi Gábor novellafüzérrel jelentkezett.